

NORGES HØYESTERETT

Den 25. april 2019 ble det av Høyesteretts ankeutvalg bestående av dommerne Webster, Falch og Østensen Berglund i

HR-2019-782-U, (sak nr. 19-055343STR-HRET), straffesak, anke over beslutning:

A (advokat B)

mot

Påtalemyndigheten (politiadvokat Pernille Flage)

avsagt slik

K J E N N E L S E :

- (1) Saken gjelder spørsmål om tvunget skifte av forsvarer på grunn av forhold som gjør det utilrådelig at den tidligere oppnevnte forsvarer gjør tjeneste, jf. straffeprosessloven § 102.
- (2) Advokat B var oppnevnt som forsvarer for A i straffesak for Sandefjord tingrett. Ved Sandefjord tingretts dom 16. november 2018 ble A domfelt for mishandling i nære relasjoner mot sine tre barn, jf. straffeloven (1902) § 219 første ledd bokstav b og straffeloven (2005) § 282. A ble dømt til samfunnsstraff i 210 timer, subsidiært fengsel i syv måneder. Hun ble også dømt til å betale oppreisningserstatning til barna, født i 2003, 2005 og 2006. A anket til Agder lagmannsrett. Ved beslutning 15. januar 2019 ble anken henvist til behandling.
- (3) Under forberedelsene til ankeforhandlingen ba påtalemyndigheten lagmannsretten vurdere om det burde oppnevnes en annen forsvarer. Henstillingen var blant annet begrunnet i at advokat B hadde hatt samtaler med de mindreårige fornærmede i saken og hans negative omtale av settevergen og bistandsadvokatene. Barnas bistandsadvokater mente det burde oppnevnes en ny forsvarer. A fastholdt at hun ønsket advokat B som forsvarer.
- (4) Agder lagmannsrett avsa 12. mars 2019 beslutning med slik slutning:

«Advokat B oppnevnes ikke som forsvarer i saken for Agder lagmannsrett.»
- (5) A, født 00. 00 1975, har anket lagmannsrettens beslutning til Høyesterett. Det er i hovedtrekk gjort gjeldende at lagmannsretten skulle avholdt muntlige forhandlinger, at retten har lagt til

grunn et uriktig faktum og at begrunnelsen er mangelfull. Oppdraget som forsvarer er utført innenfor de advokatetiske grensene. Det er ikke noe å utsette på forsvarers kontakt med de fornærmede eller hans omtale av settevergen eller bistandsadvokatene. Imidlertid skulle tingretten ha behandlet en henvendelse fra ham om bistandsadvokatoppnevningen.

- (6) A har lagt ned slik påstand:

«Lagmannsrettens beslutning om ikke å oppnevne advokat B som forsvarer for A oppheves.»

- (7) *Påtalemyndigheten* har ingen bemerkninger til anken og viser til lagmannsrettens beslutning som dekkende for påtalemyndighetenes syn.
- (8) *Høyesteretts ankeutvalg* bemerker at lagmannsrettens beslutning er truffet av lagmannsretten som første instans. Høyesteretts ankeutvalg har derfor full kompetanse til å prøve lagmannsrettens avgjørelse.
- (9) For så vidt gjelder anken over lovanvendelsen slutter ankeutvalget seg til lagmannsrettens fremstilling av den generelle lovtolkningen:

«Etter straffeprosessloven § 102 skal retten oppnevne den forsvarer som siktede ønsker, dersom siktede har fremsatt ønske om en bestemt forsvarer. En annen forsvarer kan likevel oppnevnes dersom ønsket vil føre til forsinkelse av betydning for saken, eller dersom «forholdene ellers gjør det utilrådelig å oppnevne forsvareren», jf. første ledd femte punktum.

Etter straffeprosessloven § 105 kan retten oppnevne en annen som offentlig forsvarer i stedet for den tidligere oppnevnte om det finnes «ønskelig av hensyn til siktetes tarv» eller for å unngå forsinkelse av saken. Det samme gjelder når det «av andre grunner finnes utilrådelig at den tidligere oppnevnte fortsatt gjør tjeneste».

Unntakene i nevnte bestemmelser er modifikasjoner av det ellers frie forsvarervalg som følger av straffeprosessloven § 94 og EMK artikkel 6 nr. 3 c. Det frie forsvarervalg står sentralt i norsk og europeisk rett. Det skal sterke grunner til for ikke å oppnevne den forsvareren som siktede ønsker, jf. Rt-1991-335. Etter konvensjonspraksis er adgangen til å gjøre unntak formulert som at domstolene kan «override those wishes when there are relevant and sufficient grounds for holding that this is necessary in the interest of justice», jf. *Croissant vs. Tyskland* avsnitt 29. Det legges til grunn at unntakene slik de er utformet i norsk straffeprosess er i tråd med kravene etter konvensjonen, jf. *Jebens* (2004) *Menneskerettigheter i straffeprosessen* s. 507.

Spørsmålet for lagmannsretten, der det så langt ikke er oppnevnt forsvarer for siktede på bakgrunn av påtalemyndighetens henvendelse, er om utilrådelighetsvilkåret i straffeprosessloven § 102 medfører at retten bør oppnevne en annen forsvarer enn advokat B. Lagmannsretten legger til grunn at hensynet til siktetes interesser, som er et eget grunnlag for tvungent forsvarerskifte etter § 105, vil kunne komme inn med betydelig styrke i utilrådelighetsvurdering etter § 102.

I vurderingen av om oppnevning av den forsvarer siktede ønsker er utilrådelig etter straffeprosessloven § 102, legger lagmannsretten til grunn at det skal foretas en totalvurdering, hvor alle de involverte interesser trekkes inn. Lagmannsretten legger videre til grunn at det i denne vurderingen bør legges stor vekt på Reglene om god advokatskikk (RGA) og Advokatforeningens retningslinjer for forsvarere, jf. Rt-2007-1047 avsnitt 19. De advokatetiske reglene danner imidlertid ikke rettslige skranker for det skjønnet retten skal utøve, jf. Rt-2001-536. Ved den konkrete vurderingen skal det frie forsvarervalg tillegges betydelig vekt.»

- (10) Ved den konkrete vurderingen av om det ville være utilrådelig å oppnevne advokat B som forsvarer ved behandlingen av ankesaken, la lagmannsretten blant annet vekt på at han hadde vært i kontakt med barna uten at setteverge eller bistandsadvokat var til stede. I anken til Høyesterett har advokat B anført at lagmannsretten har lagt et uriktig faktum til grunn. Han har imidlertid ikke bestridt at han traff de mindreårige fornærmede i deres hjem da han besøkte sin klient, og at han da anbefalte dem en annen bistandsadvokat enn den som var oppnevnt av retten ettersom han mente bistandsadvokaten ikke oppfylte sine lovpålagte plikter.
- (11) Ankeutvalget bemerker at i saker om vold i nære relasjoner, der den siktede er barnas forelder, må aktørene utvise særlig varsomhet. I slike saker bør en forsvarer unngå kontakt med de mindreårige fornærmede. Videre er det ikke forsvarerens oppgave å anbefale de fornærmede bytte av bistandsadvokat.
- (12) Ankeutvalget tilføyer at erstatningskravene som fremmes i straffesaken er sivile krav, jf. HR-2019-741-A, og at de fornærmede for disse kravs del er tiltaltes motparter. Advokatforskriften kapittel 12, Regler for god advokatskikk, punkt 5.3 lyder:
- «En advokat skal ikke henvende seg direkte til motparten når denne er representert ved advokat i den sak henvendelsen gjelder, uten at sterke grunner taler for det og det ikke har vært mulig å få kontakt med advokaten, som snarest skal orienteres om henvendelsen og grunnen til den.»**
- (13) Om dette skriver advokat B i anken til Høyesterett:
- «Da jeg gjennom mor [tiltalte i saken] oppdaget hvilket dilemma barna var satt i etter barneavhørene skrev jeg 27.05.16 til bistandsadvokat og setteverge for å få opplysninger om hva de hadde informert barna om. Jeg fikk ingen adekvat tilbakemelding. Hverken bistandsadvokaten eller settevergen bisto således barna i de dilemmaer de sto oppe i.»**
- (14) Ankeutvalget kan ikke se at de omstendighetene som her beskrives, utgjør sterke grunner etter advokatforskriften kapittel 12, Regler for god advokatskikk, punkt 5.3. Ankeutvalget oppfatter det videre slik at advokat B fikk kontakt med bistandsadvokaten. Heller ikke dette vilkåret for å kunne ta direkte kontakt med motparten er oppfylt.
- (15) Hans opptreden overfor de fornærmede barna vil, slik advokaten selv beskriver den, være et tungtveiende moment som tilsier at det er utilrådelig å oppnevne ham som forsvarer, jf. straffeprosessloven § 102 første ledd, siste setning.
- (16) For så vidt gjelder de øvrige ankegrunnene finner ankeutvalget det enstemmig klart at anken ikke kan føre frem. Anken på disse punktene blir forkastet i medhold av straffeprosessloven § 387 a første ledd.

S L U T N I N G :

Anken forkastes.

Ingvald Falch
(sign.)

Bergljot Webster
(sign.)

Cecilie Østensen Berglund
(sign.)